Pierwsza Ławka · zestaw działowy · liceum i technikum

Dział 9

Świat globalnych zależności

Zależności Polski od świata, bezpieczeństwo międzynarodowe (Konstytucja, ONZ, NATO), problemy globalne i Agenda 2030, handel, odpowiedzialna konsumpcja i patriotyzm gospodarczy (argument i kontrargument), kryzys klimatyczny (IPCC, Copernicus, Eurostat) oraz inicjatywy globalne i lokalne. Fakultatywnie: konflikt międzynarodowy w kontekście prawa międzynarodowego (EO.VII.F4) i służby konsularne (EO.VII.F5). Powiązane działania obywatelskie: EO.D.16 (symulacja obrad organizacji międzynarodowej), EO.D.13, EO.D.5. Osiem kart: najważniejsze wiadomości z wzorcowymi odpowiedziami, ćwiczenia, utrwalenie, praca z materiałem źródłowym, kartkówka (A i B) i sprawdzian (A i B) – z kluczem i zasadami oceniania.

Edukacja obywatelska | klasa 3 LO i technikum | Dział 9 | zakres podstawowy (ZP)

	Karta	Rodzaj	Poziom	Zadania
1	**Świat globalnych zależności – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka	Najważniejsze wiadomości	ZP	4 zad. · 13 pkt
2	**Świat globalnych zależności – ćwiczenia** Ćwiczę pojęcia i mechanizmy	Ćwiczenia	ZP	6 zad. · 25 pkt
3	**Świat globalnych zależności – utrwalenie** Porównuję, wyjaśniam, uzasadniam	Ćwiczenia	ZP	7 zad. · 20 pkt
4	**Świat globalnych zależności – praca z materiałem źródłowym** Przepisy, dane, teksty i kazusy – polecenia z punktacją		ZP	7 zad. · 13 pkt
5	**Kartkówka: Bezpieczeństwo, ONZ i NATO, Agenda 2030 – grupa A** 15 minut · 10 pkt	Kartkówka	ZP	4 zad. · 10 pkt
6	**Kartkówka: Bezpieczeństwo, ONZ i NATO, Agenda 2030 – grupa B** 15 minut · 10 pkt	Kartkówka	ZP	4 zad. · 10 pkt
7	**Sprawdzian: Świat globalnych zależności – grupa A** 45 minut · 24 pkt	Sprawdzian	ZP	8 zad. · 24 pkt
8	**Sprawdzian: Świat globalnych zależności – grupa B** 45 minut · 24 pkt	Sprawdzian	ZP	8 zad. · 24 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z działu i pokazuje wzorcowe odpowiedzi z wyjaśnieniem – od niej warto zacząć.
- Karta 2 to ćwiczenia (pojęcia, klasyfikacje, przyporządkowania), karta 3 – utrwalenie (porównania, przyczyny i skutki, uzasadnienia).
- Karta 4 to praca z materiałem źródłowym – przepisy, dane, teksty, schematy – (polecenia z punktacją i zasadami oceniania w kluczu).
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), a karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), każde w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne treści.
- Klucz na końcu zestawu zawiera odpowiedzi i zasady oceniania zadań otwartych w stylu CKE (przykładowe rozwiązania, co daje punkt, czego się nie uznaje).
- Osobny plik „Powtórka" zbiera pojęcia, przepisy i fakty w tabelach, typowe błędy i test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego
Jak to sprawdza CKE	typ zadania i typowy błąd ze sprawozdań CKE
Na maturze	wymagania z podstawy programowej, których dotyczy temat

Wymagania z podstawy programowej (Dz.U. 2024 poz. 1019)

- **EO.VII.1** identyfikuje polityczne, gospodarcze, finansowe, społeczne i ekologiczne zależności między Polską a resztą świata oraz analizuje wybrane z nich, wskazując ich przyczyny, w tym historyczne, oraz konsekwencje
- **EO.VII.2** wyjaśnia czynniki wpływające na bezpieczeństwo międzynarodowe i bezpieczeństwo Polski, w tym rolę NATO i ONZ; formułuje opinię i dyskutuje na temat wybranych zagrożeń dla bezpieczeństwa
- **EO.VII.3** identyfikuje najważniejsze problemy globalne, w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju, oraz na wybranych przykładach wyjaśnia konieczność międzynarodowej współpracy i lokalnych działań obywateli w celu ich rozwiązania
- **EO.VII.4** analizuje wpływ handlu międzynarodowego i innych zależności gospodarczych na jakość życia ludzi w różnych częściach świata; wyjaśnia i w miarę możliwości stosuje zasady odpowiedzialnej konsumpcji oraz patriotyzmu gospodarczego
- **EO.VII.5** wyjaśnia przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego; analizuje globalne i lokalne inicjatywy na rzecz powstrzymania zmian klimatu i wskazuje działania, które mogą podjąć obywatele, oraz w miarę możliwości angażuje się w wybrane działania

Materiał oryginalny – żadne zadanie ani tekst nie jest kopią materiałów CKE, podręcznika ani zbioru zadań. Podstawa programowa LO i technikum – edukacja obywatelska, zakres podstawowy (Dz.U. 2025 poz. 382). Wymagania: EO.VII.1–EO.VII.5. Stan prawny i faktyczny na dzień 6 listopada 2026 r. Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Świat globalnych zależności – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka

ZP KARTA 1/8

Imię i nazwisko: Klasa: Data: Wynik: ..... / 13 pkt

Najważniejsze wiadomości · 13 pkt

Przypomnij sobie

- **Zależności między Polską a światem.** Rozróżniamy zależności **polityczne** (członkostwo w organizacjach: ONZ od 24 października 1945 r., NATO od 12 marca 1999 r., Unia od 1 maja 2004 r.), **gospodarcze** (handel: w 2025 r. do państw Unii trafiło 74,8% polskiego eksportu, a pochodziło stamtąd 52,6% importu; z krajów rozwijających się – 8,1% eksportu i 33,9% importu; GUS), **finansowe** (swobodny przepływ kapitału – art. 63 TFUE), **społeczne** (nauka, praca i podróże za granicą, migracje) oraz **ekologiczne** (zmiana klimatu i zanieczyszczenia nie zatrzymują się na granicach). Zależność ma **przyczyny** (np. członkostwo w organizacjach, otwarcie rynków, położenie geograficzne) i **konsekwencje** – daje korzyści (rynki zbytu, współpraca), ale i podatność na wydarzenia poza krajem. Przyczyny historyczne wskazuj na przykładach z datą i źródłem. Analizując dane, zawsze podawaj rok i miarę.
- **Bezpieczeństwo.** Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli (art. 5 Konstytucji). Na bezpieczeństwo wpływają czynniki **militarne** (zbrojna napaść, wyścig zbrojeń), **polityczne** (sojusze, stabilność instytucji), **gospodarcze i energetyczne** (uzależnienie od jednego dostawcy, zerwanie łańcuchów dostaw), **cyfrowe i informacyjne** (cyberataki, dezinformacja), **ekologiczne** (klęski i zmiany klimatu) i **zdrowotne**. Rozróżniaj bezpieczeństwo państwa i bezpieczeństwo człowieka. Wypowiadając opinię o zagrożeniu, wskaż czynnik, mechanizm, fakt z datą i źródłem – oceniamy sposób rozumowania.
- **Organizacja Narodów Zjednoczonych.** Karta Narodów Zjednoczonych została podpisana w San Francisco 26 czerwca 1945 r. (Dz.U. 1947 nr 23 poz. 90). ONZ liczy 193 państwa członkowskie (stan na 6 listopada 2026 r., un.org); Polska należy do niej od 24 października 1945 r. Cele: m.in. utrzymywanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego (art. 1 pkt 1). Zasady: spory rozwiązuje się środkami pokojowymi (art. 2 ust. 3), a członkowie powstrzymują się w stosunkach międzynarodowych od groźby lub użycia siły przeciwko nietykalności terytorium albo niepodległości politycznej któregokolwiek państwa (art. 2 ust. 4). **Rada Bezpieczeństwa** – główna odpowiedzialność za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa, działa w imieniu członków (art. 24 ust. 1) i składa sprawozdania Zgromadzeniu Ogólnemu (art. 24 ust. 3). Wyjątek od zakazu użycia siły: **niepozbywalne prawo do samoobrony indywidualnej lub zbiorowej** w razie napaści zbrojnej na członka ONZ, zanim Rada Bezpieczeństwa podejmie niezbędne zarządzenia; środki podjęte w ramach samoobrony państwa natychmiast przekazują do wiadomości Radzie (art. 51). Prawo międzynarodowe to nie spór polityczny – to zasady, według których ocenia się zachowanie państw.
- **NATO.** Traktat Północnoatlantycki podpisano w Waszyngtonie 4 kwietnia 1949 r. (Dz.U. 2000 nr 87 poz. 970). Sojusz liczy **32 państwa** (stan na 6 listopada 2026 r.; ostatnie przystąpienia: Finlandia 2023, Szwecja 2024); Polska jest w nim od 12 marca 1999 r. Art. 3: Strony utrzymują i rozwijają swoją indywidualną i zbiorową zdolność do odparcia zbrojnej napaści. Art. 4: konsultują się wspólnie, ilekroć, zdaniem którejkolwiek z nich, zagrożone są integralność terytorialna, niezależność polityczna lub bezpieczeństwo któregokolwiek ze Stron. Art. 5: zbrojna napaść na jedną lub więcej Stron w Europie lub Ameryce Północnej jest uznana za napaść przeciwko wszystkim; każda ze Stron udziela pomocy, podejmując niezwłocznie działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej – **o formie**

pomocy decyduje samo państwo. Wydatki (udział w realnym PKB w cenach z 2021 r.; mogą różnić się od danych krajowych): podstawowe wydatki obronne Polski wyniosły 3,75% PKB w 2024 r., a szacunek NATO na 2026 r. to 4,68% (średnia Europy NATO i Kanady – 2,53%); na szczycie w Hadze w 2025 r. państwa zobowiązały się do wydatków na poziomie 5% PKB rocznie na obronę i inwestycje związane z bezpieczeństwem do 2035 r. (NATO, raport z lipca 2026 r.).

- **Problemy globalne i zrównoważony rozwój.** We wrześniu 2015 r. na szczycie ONZ przyjęto **Agendę 2030**: 17 celów zrównoważonego rozwoju i 169 zadań, do zrealizowania do 2030 r. Przykładowe cele (skrócone nazwy według polskiego tekstu rezolucji A/RES/70/1; zob. sdgs.un.org/goals): cel 1 – wyeliminowanie ubóstwa; cel 3 – zdrowe życie i dobrobyt; cel 4 – edukacja wysokiej jakości; cel 6 – woda i warunki sanitarne; cel 12 – wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji; cel 13 – pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom; cel 16 – pokojowe i inkluzywne społeczeństwa; cel 17 – globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju. **Współpraca międzynarodowa** jest konieczna, bo problemy (klimat, zdrowie, pokój) przekraczają granice; **działania lokalne** (szkoła, gmina, organizacja, konsultacje, wolontariat, świadome zakupy) tworzą skutki tam, gdzie żyjemy. Dobra akcja lokalna ma cel, odbiorców, konkretne działanie i sposób sprawdzenia efektu.
- **Handel, odpowiedzialna konsumpcja i patriotyzm gospodarczy.** Handel międzynarodowy daje dostęp do większego wyboru towarów i rynków zbytu, tworzy miejsca pracy, ale może też zwiększać zależność od dostawców i odbiorców oraz skłaniać do obniżania kosztów kosztem warunków pracy lub środowiska – skutki zależą od kraju, branży i sposobu regulacji. W Polsce w 2025 r. udział krajów rozwijających się w imporcie (33,9%) był kilkakrotnie większy niż w eksporcie (8,1%) – kupujemy stamtąd dużo towarów, więc ich cena i warunki produkcji wpływają na nasze zakupy. **Odpowiedzialna konsumpcja** (cel 12) to świadome wybory: kupowanie tego, co potrzebne, ograniczanie marnowania, naprawianie, czytanie etykiet i sprawdzanie wiarygodnych informacji o producencie. **Patriotyzm gospodarczy** to wspieranie krajowych producentów i pracodawców; temat jest przedmiotem debaty – zwolennicy wskazują na miejsca pracy i krajowy kapitał, przeciwnicy na wyższe ceny i ograniczenie wyboru. W ćwiczeniach używaj **argumentu i kontrargumentu**.
- **Kryzys klimatyczny.** Według IPCC działalność człowieka, głównie przez emisje gazów cieplarnianych, jednoznacznie spowodowała ocieplenie; temperatura powierzchni globu w latach 2011–2020 sięgnęła ok. 1,1°C powyżej poziomu z lat 1850–1900, a zmiana klimatu spowodowana przez człowieka wpływa już na wiele zjawisk pogodowych i klimatycznych w każdym regionie świata; globalny poziom mórz podniósł się o 0,20 m w latach 1901–2018 (IPCC, AR6, Synthesis Report 2023, SPM A.1–A.2.1). Według Copernicus rok 2025 był o 1,47°C cieplejszy od poziomu przedindustrialnego (rok 2024 – 1,60°C), a średnia z lat 2023–2025 przekroczyła 1,5°C (komunikat z 14 stycznia 2026 r.). Cel globalny: Porozumienie paryskie dąży do ograniczenia wzrostu średniej temperatury znacznie poniżej 2°C i do wysiłków na rzecz 1,5°C (art. 2 ust. 1 lit. a). Emisje na mieszkańca (Eurostat): w Polsce 12,5 t CO_2e w 1990 r. i 9,3 t w 2024 r., w Niemczech 15,8 t i 7,8 t. **Inicjatywy** – globalne (konwencja klimatyczna ONZ, Porozumienie paryskie, Agenda 2030), unijne i krajowe oraz lokalne: oszczędzanie energii, segregacja, ograniczanie marnowania żywności, udział w konsultacjach, sadzenie drzew. Obywatel może działać indywidualnie i zbiorowo.
- **Dla ciekawych (fakultatywnie): konflikt a prawo międzynarodowe; służby konsularne.** Oceniając konflikt między państwami, zadaj trzy pytania: kto użył siły, czy była to samoobrona w razie napaści zbrojnej (art. 51 Karty), czy jest decyzja Rady Bezpieczeństwa (art. 24); w ćwiczeniach używamy państw fikcyjnych. **Konsul** chroni interesy Rzeczypospolitej i jej obywateli za granicą (art. 1 Prawa konsularnego); udziela pomocy obywatelowi polskiemu m.in. w razie poważnego wypadku lub ciężkiej choroby, aresztowania lub zatrzymania, aktu przemocy, zgonu albo konieczności nagłego powrotu pozbawionego środków (art. 20 ust. 1); w państwie spoza Unii, w którym jego państwo nie ma przedstawicielstwa, obywatel Unii może liczyć na pomoc konsula innego państwa członkowskiego (art.

21 ust. 1; art. 20 ust. 2 lit. c TFUE). Przed wyjazdem sprawdź zalecenia dla podróżnych na stronie gov.pl i dane placówki. **Działania obywatelskie:** EO.D.16 – symulacja obrad Zgromadzenia Ogólnego ONZ albo Rady Bezpieczeństwa (role delegatów, rezolucja); EO.D.13 – opinia w konsultacjach dotyczących lokalnej polityki klimatycznej; EO.D.5 – szkolna kampania (np. ograniczanie marnowania żywności i energii).

Przykłady z rozwiązaniem

Przykład 1. **Państwo B, członek NATO, zostało napadnięte zbrojnie na swoim terytorium w Europie. Czy zgodnie z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego każde z pozostałych państw musi wysłać wojska?**

Wzorcowa odpowiedź: Nie wprost. Art. 5 stanowi, że napaść na jedną ze Stron jest uznana za napaść przeciwko wszystkim, a każda ze Stron udzieli pomocy, podejmując niezwłocznie, samodzielnie i w porozumieniu z innymi działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej. Zobowiązaniem jest więc pomoc, a jej formę każde państwo ustala samo.

Jak myśleć: przeczytaj przepis dosłownie – zwróć uwagę na słowa „jakie uzna za konieczne". **Za co punkt:** poprawne odczytanie obowiązku i swobody wyboru formy pomocy z odwołaniem do art. 5.

Przykład 2. **Na podstawie danych: w 2014 r. podstawowe wydatki obronne Polski wyniosły 1,86% PKB, a w 2026 r. (szacunek NATO) 4,68% PKB; średnia dla Europy NATO i Kanady – odpowiednio 1,40% i 2,53%. Sformułuj wniosek.**

Wzorcowa odpowiedź: Odsetek PKB przeznaczany przez Polskę na obronę wzrósł z 1,86% do 4,68% (o 2,82 punktu procentowego), a średnio w Europie NATO i Kanadzie z 1,40% do 2,53% (o 1,13 punktu procentowego); w obu latach wartość dla Polski jest wyższa od średniej.

Jak myśleć: podaj liczby, kierunek zmiany i porównanie; zaznacz, że dane za 2026 r. są szacunkiem. **Za co punkt:** wniosek z wartościami liczbowymi. Samo przepisanie danych – 0 pkt.

Przykład 3. **Sformułuj argument i kontrargument do tezy: „Konsumenci powinni w pierwszej kolejności kupować towary wyprodukowane w Polsce".**

Wzorcowa odpowiedź: *Argument:* zakupy u krajowych producentów wspierają miejsca pracy i firmy działające w kraju. *Kontrargument:* ograniczenie zakupów do towarów krajowych może oznaczać wyższe ceny i mniejszy wybór, a import (w 2025 r. ponad połowa z UE, 33,9% z krajów rozwijających się) jest źródłem towarów, których w kraju nie produkuje się wystarczająco.

Jak myśleć: nazwij dwie kolidujące wartości (wsparcie krajowej gospodarki – cena i wybór), dołącz fakt z danymi i nie rozstrzygaj sporu.

Przykład 4. **Zaplanuj szkolną kampanię, która zmniejszy marnowanie żywności w stołówce (działanie obywatelskie EO.D.5).**

Wzorcowa odpowiedź: Cel: zmniejszyć liczbę niewykorzystanych porcji o 20% w semestrze. Odbiorcy: uczniowie klas I–III. Komunikat: „Weź tyle, ile zjesz". Działania: plakaty przy kasie i dodatkowy wybór mniejszej porcji. Miernik: liczba porcji wyrzucanych w jednym tygodniu przed kampanią i po niej. Powiązanie: cel 12 Agendy 2030.

Jak myśleć: cel → odbiorcy → komunikat → działanie → miernik. Nie obiecuj efektów, których nie możesz zmierzyć.

Zadania

Zadanie 1. (0–4 pkt) ..... / 4

Uzupełnij zdania o Karcie Narodów Zjednoczonych. Wybierz właściwe wyrażenia z ramki – jedno jest zbędne.

pokojowych użycia Bezpieczeństwa zbrojnej handlowych

1. Członkowie ONZ powinni załatwiać swe spory międzynarodowe przy pomocy środków _____.
2. Członkowie powinni powstrzymywać się od groźby lub _____ siły przeciwko nietykalności terytorium któregokolwiek państwa.
3. Główną odpowiedzialność za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa ponosi Rada _____.
4. Prawo do samoobrony przysługuje w przypadku napaści _____ na członka ONZ.

Zadanie 2. (0–1 pkt) ..... / 1

Traktat Północnoatlantycki podpisano w Waszyngtonie w roku

A. 1999 B. 1955 C. 1949 D. 1945

Zadanie 3. (0–4 pkt) ..... / 4

Oceń prawdziwość zdań. Wybierz P albo F.

1. Agenda 2030 wyznacza 17 celów zrównoważonego rozwoju.	P	F
2. Agenda 2030 zakłada osiągnięcie celów do 2050 r.	P	F
3. Cel 13 Agendy 2030 dotyczy podjęcia pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.	P	F
4. Cel 12 Agendy 2030 dotyczy edukacji.	P	F

Zadanie 4. (0–4 pkt) ..... / 4

Dopasuj sytuacje do rodzajów zależności Polski od świata.

1. Polska jest członkiem NATO i ONZ.
2. Do państw Unii trafia 74,8% polskiego eksportu towarów (2025 r.).
3. Zanieczyszczone powietrze przemieszcza się nad granicami państw.
4. Polacy studiują i pracują w innych państwach, a obcokrajowcy – w Polsce.

a) zależność ekologiczna
b) zależność polityczna
c) zależność społeczna
d) zależność gospodarcza

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

PIERWSZA ŁAWKA

Świat globalnych zależności – ćwiczenia

Ćwiczę pojęcia i mechanizmy

ZP KARTA 2/8

Imię i nazwisko: Klasa: Data: Wynik: ..... / 25 pkt

Ćwiczenia · 25 pkt

Zadanie 1. (0–6 pkt) ..... / 6

Przyporządkuj inicjatywy dotyczące klimatu do poziomu działania. Wpisz je do tabeli.

Porozumienie paryskie z jego celem dotyczącym temperatury
Agenda 2030 z celem 13 (działania w dziedzinie klimatu)
Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu
szkolna akcja zbiórki zużytych baterii osiedlowa wymiana ubrań zamiast ich wyrzucania
opinia mieszkańca złożona w gminnych konsultacjach w sprawie nowej strefy zieleni

inicjatywy globalne i międzynarodowe	inicjatywy lokalne i obywatelskie

Zadanie 2. (0–3 pkt)

Przeczytaj fragment aktu prawnego i wykonaj zadania.

Traktat Północnoatlantycki – konsultacje i pomoc

Art. 4. Strony będą się wspólnie konsultowały, ilekroć, zdaniem którejkolwiek z nich, zagrożone będą integralność terytorialna, niezależność polityczna lub bezpieczeństwo którejkolwiek ze Stron.

Art. 5. Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego.

Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r., Dz.U. z 2000 r. nr 87, poz. 970 (stan prawny na dzień 6 listopada 2026 r.).

Zadanie 2.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Państwo Omega (fikcyjne), strona Traktatu, uważa, że jego niezależność polityczna jest zagrożona, chociaż nie doszło do zbrojnej napaści. Rozstrzygnij, czy zgodnie z przytoczonymi przepisami państwo Omega może wystąpić o wspólne konsultacje. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do przytoczonych przepisów. W uzasadnieniu uwzględnij odpowiedni artykuł i ustęp.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie:

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 2.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Podaj dwie różnice między sytuacją opisaną w art. 4 a sytuacją opisaną w art. 5.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3. (0–6 pkt)

Przeanalizuj dane i wykonaj zadania.

Struktura geograficzna polskiego handlu zagranicznego w 2025 r. (w %)

Grupa krajów	Udział w eksporcie	Udział w imporcie
państwa Unii Europejskiej	74,8	52,6
pozostałe kraje rozwinięte	12,3	11,8
kraje rozwijające się	8,1	33,9
kraje Europy Środkowo-Wschodniej	4,8	1,7

Na podstawie: GUS, Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju – Handel zagraniczny (struktura geograficzna obrotów w 2025 r.), Warszawa 24.02.2026; udział pozostałych krajów rozwiniętych obliczono jako różnicę udziału krajów rozwiniętych ogółem (87,1% i 64,4%) i krajów UE.

Zadanie 3.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Sformułuj wniosek dotyczący udziału krajów rozwijających się w imporcie i w eksporcie Polski w 2025 r. W odpowiedzi uwzględnij wartości liczbowe.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Oceń prawdziwość zdań na podstawie tabeli. Wybierz P albo F.

1. Państwa Unii były w 2025 r. największym partnerem Polski zarówno w eksporcie, jak i w imporcie.	P	F
2. Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej był większy w imporcie niż w eksporcie.	P	F

Zadanie 3.3. (0–1 pkt) ..... / 1

Wskaż jedną z historycznych przyczyn dużego udziału państw Unii w polskim handlu zagranicznym i podaj, co ta przyczyna zmieniła w zasadach handlu.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3.4. (0–2 pkt) ..... / 2

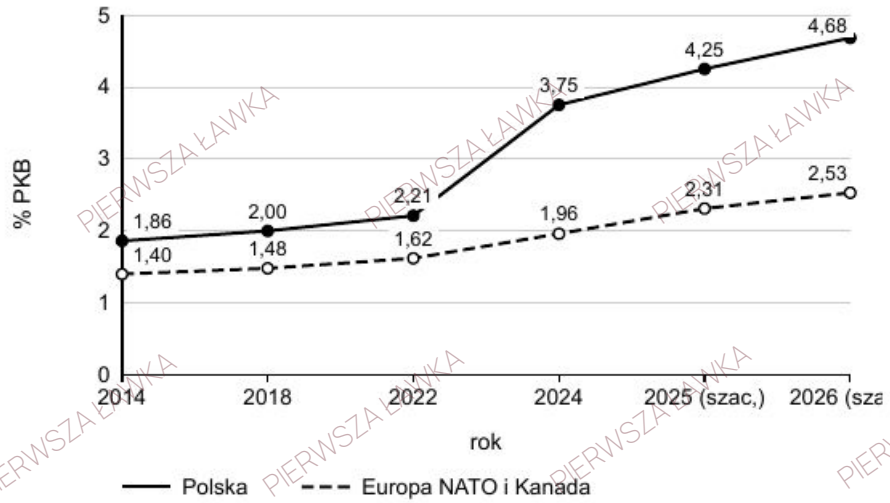
Wyjaśnij jedną korzyść i jedno ryzyko wynikające z tego, że ponad 70% polskiego eksportu trafia do państw jednego regionu (Unii Europejskiej).

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Przeanalizuj wykres i wykonaj zadania.

Wydatki na obronę jako odsetek PKB

Na podstawie: NATO, Defence Investment of NATO Countries (2014–2026), tabl. 3: podstawowe wydatki obronne jako odsetek realnego PKB w cenach z 2021 r. (liczby mogą różnić się od danych krajowych; wartości za 2025 i 2026 r. to szacunki NATO), lipiec 2026.

Zadanie 4.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Sformułuj wniosek dotyczący zmiany różnicy między wydatkami Polski a średnią Europy NATO i Kanady (w punktach procentowych PKB) między rokiem 2014 a rokiem 2026 (szacunek). W odpowiedzi uwzględnij wartości liczbowe.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 4.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Oceń prawdziwość zdań na podstawie wykresu. Wybierz P albo F.

1. W 2024 r. wydatki Polski jako odsetek PKB były ponad dwukrotnie większe niż w 2014 r.	P	F
2. W 2022 r. wydatki Polski jako odsetek PKB były niższe niż w 2018 r.	P	F

Zadanie 5. (0–3 pkt)

Przeczytaj fragment aktu prawnego i wykonaj zadania.

Karta Narodów Zjednoczonych – zakaz użycia siły i samoobrona

Art. 2. […] 3. Wszyscy członkowie powinni załatwiać swe spory międzynarodowe przy pomocy środków pokojowych w taki sposób, że ani pokój międzynarodowy, ani bezpieczeństwo, ani sprawiedliwość nie będą wystawione na niebezpieczeństwo.
4. Wszyscy członkowie powinni w swych stosunkach międzynarodowych powstrzymywać się od stosowania groźby lub użycia siły przeciwko nietykalności terytorium albo niepodległości politycznej któregokolwiek państwa, lub wszelkiego innego sposobu, niezgodnego z zasadami Narodów Zjednoczonych. […]

Art. 51. Nic w niniejszej Karcie nie może uchybiać niepozbywalnemu prawu do samoobrony indywidualnej lub zbiorowej w przypadku napaści zbrojnej na któregokolwiek członka Narodów Zjednoczonych, zanim Rada Bezpieczeństwa nie podejmie niezbędnych zarządzeń w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Środki podjęte przez członków w wykonaniu tego prawa do samoobrony będą natychmiast podane do wiadomości Radzie Bezpieczeństwa i w niczym nie mogą uszczuplać władzy i odpowiedzialności Rady Bezpieczeństwa, wynikających z niniejszej Karty, do podejmowania w każdym czasie takiej akcji, jaką ona uzna za niezbędną do utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Karta Narodów Zjednoczonych podpisana w San Francisco dnia 26 czerwca 1945 r., Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 90 (stan prawny na dzień 6 listopada 2026 r.).

Zadanie 5.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Państwo Alfa (fikcyjne) nie zostało napadnięte zbrojnie, ale wprowadziło wojska na terytorium państwa Beta, uzasadniając to „ochroną swoich interesów gospodarczych". Rozstrzygnij, czy takie działanie jest zgodne z przytoczonymi przepisami. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do przytoczonych przepisów. W uzasadnieniu uwzględnij odpowiedni artykuł i ustęp.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie:

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 5.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Podaj, w jakiej sytuacji Karta uznaje prawo do samoobrony i jaki obowiązek ma państwo, które z niej korzysta.

Miejsce na odpowiedź

PIERWSZA ŁAWKA

Zadanie 2. (0–3 pkt)

Przeanalizuj dane i wykonaj zadania.

Wybrane dane o temperaturze globalnej

Okres	Odchylenie od poziomu przedindustrialnego (°C)	Źródło
średnia z lat 2011–2020	ok. 1,1	IPCC
rok 2024	1,60	Copernicus
rok 2025	1,47	Copernicus
średnia z lat 2023–2025	powyżej 1,5	Copernicus

Na podstawie: IPCC, Climate Change 2023: Synthesis Report, Summary for Policymakers, pkt A.1, Genewa 2023 (poziom 1850–1900); Copernicus/ECMWF, Global Climate Highlights 2025, komunikat z 14.01.2026.

Zadanie 2.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Z przedstawionych danych wynika, że rok 2025 w porównaniu z rokiem 2024 był

A. chłodniejszy o 0,13°C

B. o tej samej temperaturze

C. cieplejszy o 0,13°C

D. chłodniejszy o 1,47°C

Zadanie 2.2. (0–2 pkt) ..... / 2

Wyjaśnij, odwołując się do danych, dlaczego chłodniejszy rok nie oznacza zatrzymania ocieplenia klimatu.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3. (0–2 pkt) ..... / 2

Sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Handel międzynarodowy poprawia jakość życia ludzi na całym świecie.*

Miejsce na odpowiedź

PIERWSZA ŁAWKA

Sprawdzian: Świat globalnych zależności – grupa B

45 minut · 24 pkt

ZP KARTA 8/8

Imię i nazwisko: Klasa: Data: Wynik: ..... / 24 pkt

Sprawdzian · 24 pkt

Zadanie 1. (0–6 pkt) ..... / 6

Przyporządkuj opisy do rodzajów zależności Polski od świata. Wpisz je do tabeli.

zmiana klimatu wpływa na wszystkie państwa
zanieczyszczenie rzeki płynącej przez kilka państw
74,8% polskiego eksportu towarów trafia do państw Unii (2025 r.)
udział krajów rozwijających się w imporcie Polski wynosi 33,9% (2025 r.)
Polska jest członkiem ONZ Polska jest członkiem NATO

zależność ekologiczna	zależność gospodarcza	zależność polityczna

Zadanie 2. (0–1 pkt) ..... / 1

Zgodnie z art. 3 Traktatu Północnoatlantyckiego Strony będą utrzymywały i rozwijały swoją indywidualną i zbiorową zdolność do

A. rozszerzania Sojuszu
B. prowadzenia wojen handlowych
C. kontroli wszystkich granic
D. odparcia zbrojnej napaści

Zadanie 3. (0–3 pkt)

Przeczytaj fragment aktu prawnego i wykonaj zadania.

Sprawozdania Rady Bezpieczeństwa

Art. 24. […] 3. Rada Bezpieczeństwa będzie składała Ogólnemu Zgromadzeniu do rozpatrzenia sprawozdania doroczne, a w razie konieczności, także i specjalne.

Karta Narodów Zjednoczonych podpisana w San Francisco dnia 26 czerwca 1945 r., Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 90 (stan prawny na dzień 6 listopada 2026 r.).

Zadanie 3.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Członek ONZ twierdzi, że Rada Bezpieczeństwa nie ma obowiązku składania sprawozdań Zgromadzeniu Ogólnemu. Rozstrzygnij, czy ma rację. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do przytoczonego przepisu. W uzasadnieniu uwzględnij odpowiedni artykuł i ustęp.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie:

Miejsce na odpowiedź

PIERWSZA ŁAWKA

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Świat globalnych zależności – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, edukacja obywatelska, klasa 3 LO i technikum

Podgląd pokazał 12 z 39 stron. Pełna wersja: 39 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Świat globalnych zależności – najważniejsze wiadomości – 4 zadania, 13 pkt
- Karta 2: Świat globalnych zależności – ćwiczenia – 6 zadań, 25 pkt
- Karta 3: Świat globalnych zależności – utrwalenie – 7 zadań, 20 pkt
- Karta 4: Świat globalnych zależności – praca z materiałem źródłowym – 7 zadań, 13 pkt
- Karta 5: Kartkówka: Bezpieczeństwo, ONZ i NATO, Agenda 2030 – grupa A – 4 zadania, 10 pkt
- Karta 6: Kartkówka: Bezpieczeństwo, ONZ i NATO, Agenda 2030 – grupa B – 4 zadania, 10 pkt
- Karta 7: Sprawdzian: Świat globalnych zależności – grupa A – 8 zadań, 24 pkt
- Karta 8: Sprawdzian: Świat globalnych zależności – grupa B – 8 zadań, 24 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje wzorcowe odpowiedzi z wyjaśnieniem, za co dostaj

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/edukacja-obywatelska-liceum-klasa-3-dzial-09-swiat-globalnych-zaleznosci